

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Еволюційні зміни суспільно-політичних та економічних відносин у світі породжують нові тренди, які знаходять своє відображення у всіх сферах суспільного життя. Практика останніх років свідчить, що все більша кількість держав у своїй економіці віддає перевагу не розвитку самостійної підприємницької ініціативи, а мережевих інтеграційних об'єднань підприємств, які в кооперації з державними органами влади та науково-дослідними установами сформували принципово нову парадигму регіонального розвитку, активне застосування якої дозволяє швидше досягати як вищих показників якості продукції (послуг), так і економічних ефектів від господарської діяльності.

В останні роки українська економіка засвідчила свою залежність від зовнішніх фінансових донорів через нестачу бюджетних коштів для покриття запланованих видатків бюджету. Розпочинаючи з 2008 р., борг держави зростає, що негативно відображається на показниках її економічної безпеки, яка сьогодні вже характеризується переддефолтним станом, так як відношення державного боргу до ВВП у 2014 р. становив близько 70%, що вдвічі більше безпечної межі. Також особливого дефіциту сьогодні зазнає вітчизняний інвестиційний ринок, прикладом чого є практична відсутність у 2014 р. капіталовкладень з-за кордону.

У зв'язку з цим, особливої ваги набирає міжнародне фінансове співробітництво між Україною та ЄС у формі створення та розвитку транскордонних фінансових кластерів – інтеграційних об'єднань державних та недержавних підприємств та організацій різних держав задля спільної кооперації своєї діяльності. Воно виступає одним з головних напрямів стратегічного розвитку фінансового ринку України, необхідність якого зумовлена такими завданнями: активізацією інвестиційного клімату у всіх регіонах України, зокрема, розвитку альтернативних учасників інституту інвестування – недержавних пенсійних фондів; диверсифікації джерел залучення іноземного капіталу, тобто перехід від макро- до мезокредитування, зокрема, через емісію кластерами цінних паперів – єврооблігацій; розвиток та приведення до стандартів країн ЄС та Північної Америки механізмів функціонування вітчизняного фондового ринку. Одними з найдоцільніших нерезидентів для налагодження відносин кластерного транскордонного співробітництва у фінансовій сфері для України є Польща, Словаччина, Чехія, Румунія через їх тривалий гео економічний статус країн Євросоюзу та досвід функціонування у його політико-правовому та економічному просторах.

Передумовами формування та розвитку фінансових кластерів є: достатній рівень розвитку фінансового ринку з можливістю його інституціоналізації; наявність можливостей до зростання конкуренції на національних фінансових ринках шляхом їх лібералізації (впровадження єдиних стандартів діяльності), поширення нових форм взаємодії фінансових груп як цілісної мережі та впровадження у кластерах і стимулювання розвитку фінансових стартапів (інноваційних рішень в організації та здійсненні фінансових взаємовідносин, наприклад, розробка канадської компанії Mobeewave, яка дозволяє перетворити будь-який смартфон в платіжний термінал); розвиток та впровадження сучасних інформаційних технологій та ін. [2, с. 95-97].

Для розвитку транскордонних фінансових кластерів в Україні необхідно визначати ключові напрями роботи кожного і з врахуванням особливостей їх функціонування обирати учасників таких кластерів. Для фінансових кластерів найбільш характерним є таке коло учасників: державні органи влади, емітенти цінних паперів; фінансові посередники; фондова біржа, депозитарії; андерайтери та інвестори [1, с. 150-152].

Сьогодні для України одним з ключових пріоритетів є розвиток саме інвестиційних фінансових кластерів. Відповідно з ціллю зростання ефективності транскордонного співробітництва шляхом створення інвестиційних кластерів згідно [1, с. 171] рекомендується: ініціювати створення таких кластерів виключно з суб'єктів фінансового ринку, які характеризуються високим рівнем фінансової стійкості; вживати заходів, спрямованих на зростання рівня капіталізації інвестиційних компаній; орієнтація на зростання питомої ваги наданих фінансових послуг у структурі валового регіонального продукту.

На думку експертів, до умов, які можуть сприяти розвитку транскордонних кластерів в Україні, відноситься: існування необхідних наукової та технологічних інфраструктур, вигідне гео економічне розташування та наявність потужних зв'язків в сфері професійного та наукового обміну з Польщею, Словаччиною та Чехією, що є особливо актуально для північно-західних областей України. До факторів, які стримують їх розвиток, належать: відсутність практичної державної підтримки розвитку кластерної парадигми у більшості галузей національної економіки; короткотерміновий поріг прогнозування потенційних вигод (реальні корисні ефекти в кластері проявляються через перші 5-10 років функціонування); низький рівень розвитку коопераційних та асоціативних структур (промислових асоціацій, торгівельних палат), низький рівень культури ведення бізнесу; відсутність у багатьох підприємств стратегічної орієнтації на міжнародні ринки та ін. [4, с. 27].

Також важливим аспектом ефективності роботи кластерних структур в Україні є забезпечення системного стимулювання їх інноваційного розвитку, що є особливо актуально в умовах динамічного розвитку економіки. Структурою, яка відповідатиме за інноваційний розвиток кластерів в регіонах, може виступати державно-приватний регіональний венчурний фонд, першочерговою метою створення якого є сприяння в зростанні інноваційного потенціалу регіону; підтримка розвитку малого інноваційного бізнесу та системне впровадження передових інноваційних технологій на підприємства-учасниках кластерного об'єднання. Такий фонд повинен виступати центральною ланкою в системі взаємодії учасників кластеру та державних органів влади щодо фінансування інноваційних проектів [3, с. 51].

Однак, з врахування сучасної геополітичної та економічної кризи в Україні фінансування згаданих фондів є неприйнятним для держави чи для окремих її регіонів. Тому для забезпечення інноваційного розвитку фінансових кластерів менш витратним буде не створення спеціалізованих фондів, а проведення тематичних конференцій у ВНЗ, на яких розглядатимуться пріоритетні фінансові стартапи та можливості їх адаптації на кластерних об'єднаннях регіону. Реалізація таких заходів є можливою як у межах діючих договорів про партнерство та співпрацю між вітчизняними та зарубіжними ВНЗ, так і планових наукових конференцій, симпозіумів, семінарів.

Проголошена Президентом України програма реформ «Україна-2020» та положення «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» передбачають перелік трансформаційних заходів усіх сфер суспільного життя з метою їх приведення до міжнародних еталонів. І розвиток фінансових кластерів в Україні виступає визначальним напрямом функціональної трансформації фінансового ринку України, зокрема, щодо його міжнародної інтеграції.

1. Транскордонні фінансові кластери у забезпеченні експортно-імпорتنних операцій : монографія / Наук. ред. та кер. кол. авт. д.е.н., проф. Н. М. Внукова. – Харків : Ексклюзив, 2012. – 200 с. 2. Бакушев І. В. Особливості створення та функціонування фінансових кластерів в Україні / І. В. Бакушев, Н. З. Зарічна // Економічний простір. - 2013. - № 71. - С. 92-104. 3. Кублікова Т.Б. Фінансування інноваційних процесів в кластері / Т.Б. Кублікова, С.М. Ступак // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка». – Хмельницький: ХЕУ, 2012. – Вип. 1(25). – С. 50-52. 4. Добрева Н.Ф. Розвиток транскордонних кластерів у сучасних умовах / Н.Ф. Добрева // Кластери як інструмент регіонального розвитку : матеріали науково-практичного семінару (м. Феодосія, 16–20 липня 2012 р.) / За ред. проф. В.В. Мамонової. – Х. : ХарПІ НАДУ, 2012. – С. 26-29.